

TALLINNA LINNATEATER

Lai 23, Tallinn 10133

www.linnateater.ee

twitter.com/linnateater

facebook.com/linnateater

Kavalehe koostas Paavo Piik,
kujundas Katre Rohumaa,
fotod proovist Siim Vahur.

Antti Mikkola
William Shakespeare
MACBETH

Soome keelest tõlkinud **Paavo Piik**
Shakespeare'i originaalteksti puhul on kasutatud
Jaan Krossi ja Kulno Süvalepa tõlkeid

*Kolme neljandikku maailma
riikidest juhib kas idioot või
diktaator, tihti ühes isikus.*

Aki Kaurismäki

Lavastaja	Antti Mikkola (Soome)
Dramaturg	Paavo Piik
Valgus- ja videokunstnik	Tiiti Hynninen (Soome)
Lava- ja kostüümikunstnik	Karmo Mende (Eesti-Soome)
Helikujundaja	Haar Tammik
Etenduse juht	Ingrid Noodla või Kristiina Jalasto

Etendus on kahes vaatuses ja kestab umbes
3 tundi.

Esietendus 18. märtsil 2017 Põrgulaval

Teatri peanäitejuht: Elmo Nüganen
Teatri direktor: Raivo Põldmaa

Lavastuses kasutatud muusika:

Cliff Martinez – Do You Smell That; Cliff Martinez – Ask Him Why He Killed My Brother; DVBBS & Borgeous – Tsunami; G. Verdi – Macbeth „Vegliammo invan due notti”; Radiohead – Full Stop; Lustmord – Y Gair; Lustmord – Ixax/mmx; John Tavener – Ex Maria Virgine; Woodkid – Run Boy Run; Aaron Copland – Fanfare for the Common Man; Nine Inch Nails – Copy of A; Filmi Valhalla Rising muusika; 2 Quick Start – Neiu mustas kleidis; Raimond Valgre – Peagi saabun tagasi su juurde; Heli Läätis – Ei me ette tea

Osades

Macbeth

Leedi Macbeth

Banquo

Macduff

Malcolm

Ross

Lennox

Duncan

Seyton

Cawdor / Angus / Arst

Leedi Macduff

Nõiad

Fleance / Macduffi poeg

ja esineb väiksemaid rolle

Alo Kõrve

Hele Kõrve

Argo Aadli

Andres Raag

Mart Toome

Andero Ermel

Indrek Ojari

Andrus Vaarik

Kaspar Velberg või

Priit Pius

Tõnn Lamp

Maiken Pius

või Ursula Ratasepp

Maiken Pius või

Ursula Ratasepp

Piret Kalda

Külli Teetamm

Rasmus Ermel

(külalisena) või

Kristian Mustonen

(külalisena)

Tegevuspaikade nimed

Inverness	ridaelamupiirkond
Birnam	mets
Dunsinane	MTÜ STÜ peakorter
Fife	Macduffi eramu
Scone	Malcolmi suvila

ja esineb teisigi paiku

Preemiad

Antti Mikkola Tallinna Linnateatri kolleegipreemia parima lavastuse eest, 2018

Tiiti Hynninen Tallinna Linnateatri kolleegipreemia parima lavastust toetava kujunduse eest, 2018

Hele Kõrve Tallinna Linnateatri kolleegipreemia parimale naisnäitlejale, 2018

Alo Kõrve Tallinna Linnateatri kolleegipreemia parimale meesnäitlejale, 2018

Kaspar Velberg Tallinna Linnateatri kolleegipreemia parimale meesnäitlejale, 2018

See Šoti näitemäng...

„Macbeth” on Shakespeare'i lühim tragöödia, sisaldades originaalis 17 121 sõna; üldse on sellest lühemad Shakespeare'i näidendid ainult „Torm”, „Suveöö unenägu” ja „Eksituste komöödia”. Pikim on „Hamlet” – kui juba küsisite, 30 557 sõna.

Omaette teema on see, kas kõik need sõnad on tema kirjutatud. 2016. aasta oktoobri seisuga on Shakespeare'i uurijad jõudnud 17 tema 44st näidendist kuulutada mitme peale kirjutatuks; viimasena lisandus „Henry VI” kõigi kolme osa tiitellehele Christopher Marlowe nimi. Kahte „Macbethi” nõiastseeni on üsna veenvalt väidetud Thomas Middletoni mugandusteks. Kuulsad kaastöölised mõlemad, kah näitekirjanikud.

Selle osas, kas Shakespeare kui näitekirjanik üleüldse eksisteeris, ilmus äsja 2017. aasta alguses ajakirjas *Observer* lugu paleograafist nimega Heather Wolfe, kes leidis arhiividest dokumendi, mis näib lõpuks tõestavat, et „Shakespeare, džentelmen Stratford-

upon-Avonist” ja „Shakespeare The Player” on üks ja seesama isik. Paleograafia on teadus, mis tegeleb käsikirjaliste dokumentide dešifreerimisega – kui juba küsisite.

„Macbeth” kirjutati arvatavasti aastal 1606, mis tähendab, et lugu on vähemasti 411 aastat vana. Eesti keelde on ta tõlgitud koguni kolmel korral – Ants Oras 1929. aastal, Jaan Kross 1968. aastal ja Kulno Süvalep 1986. aastal. Orase tõlge on nüüdisaja lugejale juba keeleliselt raskesti mõistetav, samuti kasutas ta mitmeid tollaseid uudissõnu, mille aeg on käibelt võtnud. Krossi tõlget – ilmunud kogutud teostes – võib pidada klassikaliseks variantiks, olles poeetiliselt täpne ja meisterlik. Viimane, Süvalepa tõlge on küll pisut rohmakam, kuid kolmest kõige kaasaegsem ja näitlejale mõeldum, lavalt hõlpsamini mõistetav.

Siit on näha, kui erinevalt on kolm tõlkijat lahendanud lõpuosa Macbethi kuulsast monoloogist:

On
me elu ainult sammuv vari, ainult
kehv näitleja, kes keksleb, kepsleb tunni,
siis kaotub kuulmata; see ainult jutt,
mis vestnud nõrgameelne, hääli täis
ja hullust täis, ei mõtteid.

(Oras)

Me elu pole muud kui varjukõnd,
kui väeti näitleja, kes vangub-veikleb
sel viivul, mis ta päralt, üle lava
ja kaob siis kuulmatuks kui hullu jutt,
täis häält ja kõma, millel tähendust
ei ole teps.

(Kross)

Me elu on vaid vaikselt sammuv vari,
kui vilets näitleja, kes laval viskleb
ja rabeleb ja tuiab mõne tunni
ning igavesti kuulmatusse kaob;
kui nõmeda või nõdrameelse jutt,
kus häält ja hullust on, kuid mitte mõtteid.

(Süvalep)

Antti Mikkola lavastuses kasutame aga hoopis neljandat, William Faulkneri raamatu „Hälin ja raev” motona kasutatud Enn Soosaare tõlget, mida on vahel ekslikult omistatud Orasele:

Me elu on vaid kõndiv vari, arg näitleja,
kes laval tunni veiderdab ning veikleb
ja kuulmatult siis kaob, just nagu jutt,
mis vestnud hull, täis hälinat ja raevu,
ei mingit tähendust.

(Soosaar)

Kui see lõik kõrvale jätta, on „Macbethi” loo jutustamisel kasutatud paralleelselt Krossi ja Süvalepa tõlkeid, lähtudes mõnel pool arusaadavuse ja mõnel pool poeetilise kriteeriumist.

Ilmselt on siinkohal viimane aeg välja tuua, et see „Macbethi” tekst, mida lavalt kuulete, on ainult pooleldi Shakespeare'i (ja Middletoni) oma. Teise poole ja kogu kaasaegse konteksti on juurde kirjutanud soomlane Antti Mikkola, kes on võtnud kaasa veel mõned oma kaasmaalased ja tulnud külalislavastajana Linnateatrisse.

Algses Shakespeare'i tekstis ennustavad nõiad Šotimaa vaprale väejuhile Macbethile kuningaks saamist. Macbeth jagab veidrat ettekuulutust oma naisega; lastetu leedi Macbeth kannustab Macbethi kuningat mõrvama. Tegu tehtud, tuleb jälgede segamiseks edasi mõrvata. Nii saab kuningast türann ja leedist meelega.

Poola Shakespeare'i-uurija Jan Kott ongi Macbethi loo keskmeks pidanud mõrva, inimese tapmist, ülestumist, pärast mida inimeseks olemise kogemus pöördumatult muutub. „Iga „Macbethi” lavastus, mis ei mana meile pilti verest läbi imbunud maailmast, on eksiteel”.

Kui mõrvatakse kuningas, siis tähendab see ajalo algust, maailmakorra tagurpidi pööramist. „Teisipäeval ma nägin, kuidas lennult uhke kulli üks hiiri jahtiv öökull ära tappis.” Shakespeare'i „Macbeth” on – nagu ka see sissejuhatus – täis numbreid; korduvalt esinevad kolmikud, topeldamised, kuni kaheksa ilmuva Banquo soost kuninga ni välja, mis vapustuste suurust rõhutavad. Samuti

korduvad erinevad ajamäärused („Ja jälle homme, homme, homme taas”) ning käiakse läbi kõik öö faasid. Mõrvates kuninga, tapetakse aeg ja uni, kaks kõige loomupärasemat inimkategoriat.

„Macbethi” verised võitlussteenid on läbi ajaloo põhjustanud õnnetusi teatrilaval, mis on endaga kaasa toonud ebausust; näidendit, nagu meil võsaviilemit, Anglo-Ameerika riikides õige nimega ei kutsuta. See Šoti näitemäng... (*The Scottish Play*) Õnneks ei oska enamik meist Eestis peategelase nime nagunii õigesti hääldada, nii et selle ebaõnne eest peaksime olema kaitstud. Macbethi sõber Banquogi valmistab probleeme...

Antti Mikkola ei tegele oma „Macbethis” kuningatega, vaid teda huvitab minu meelest võimuiha mehhanism ja anatoomia. See võib üles kerkida suvalises kollektiivis suvalisel hetkel, et keegi peab ennast rohkem väärtuslikuks kui teised ja kasutab jesuiitlikke viise, et oma tahet maksma panna. Ja edasi juba – võim korrumppeerib, absoluutne võim korrumppeerib absoluutselt. Sama lugu võiks rääkida tuhandes eri variatsioonis (ja ongi räägitud, näiteks Yle raadiosarjas „12 diktaatorit”). Ja muidugi huumor, mida algses tekstis on põrgu väravavahi jagu.

Naljakas lugu, kui me alustasime „Macbethi” lavastuse planeerimist, siis Anttil oli mõeldud teksti sisse viide Putinile, mis tundus olevat väheseid loogilisi loo ankurdamise paiku selle maailma kuningatega. Nüüd, poolteist aastat hiljem tundub „Macbeth” vaata et kõige ajakohasem Shakespeare'i näidend üldse, mida lavastada, selles vaikselt ja kurjakuulutavalt endasse pöörduvas maailmas. Võsavillemi nime ei hakka nimetama.

Olgu välja toodud, et Soome Kansallisteatteris esietendus üks „Macbeth” 8. märtsil 2017, vaid kümme päeva enne Linnateatri oma.

P. P.

Paavo Piik

Intervjuu Antti Mikkolaga

**Sa õppisid Helsingi Teatterikorkeakoulus. Seal on õppinud vist enamik Soome teatri-
tegelasi. Oli sul teisi variante ka?**

Jah, lisaks näitlejatele õpivad Teatterikorkeakoulus ka lavastajad, dramaturgid, valguskujundajad, helikujundajad. Meie valgus- ja videokujundaja Tiiti Hynninen on samuti sealt pärit. Meil on Soomes ainult üks eraldi näitlejatele mõeldud kõrgkool, Tampere, mis võtab üliõpilasi vastu igal teisel aastal. See on iseenesest ka väga hea kool, aga ma eelistan sellist kunstikooli-lähenemist, et sul on õppides võimalus kohtuda eri valdkonna inimestega. Mõlemal on muidugi oma head ja halvad küljed. Tampere kooli juures on hea, et nad on nii väiksed ja nii koos. Lavastajana olen ma tegelikult töötanud peamiselt näitlejatega, kes on käinud Tampere koolis. Aga mõnikord, kui näen neid teiste inimeste lavastustes, siis märkan kõrvalt, et nad ei ole loojatena nii

iseseisvad... Nad on küll iseseisvad selles mõttes, et neil on väga head käsitööoskused, aga puudu on kunstilisest haardest. Helsingi näitlejatega on mõnikord vastupidi - nad võivad olla väga artistlikud ja kunstiteadlikud, ent ei oska lavalt rääkida. Üldiselt on mu meelest Soomes järjepidevalt olnud hea ja praktikakeskne lähenemine näitlejaõppele.

Kas sa oled ise ka õpetanud?

Ma olen selle peale mõelnud. Olen töötanud teatriõpilastega, kuigi mitte ülikooli omadega, ja see on olnud väga tore. Kannatlikkus on üks vajalikke iseloomuomadusi selleks. Ja muidugi, võime tekitada inimestes entusiasmi ja loovust. Anda neile impulss, et nad saaksid ise tegutsema hakata.

Mida ma teatris kõige rohkem vihkan, on mängimine, et teed proovi. Kui sa lavastajana parajasti ei tea, mida teha, siis parim viis sellele reageerida on valjult välja öelda, et sa hetkel ei tea, mida teha. Olla viis minutit vait. Pärast seda, kui oled jälle niidiotsa üles leidnud, siis jätkad. „Tahaksin nüüd seda proovida.“ Olen palju näinud, kuidas lavastajad aga sellises olukorras lihtsalt aja täis räägivad.

Sa õppisid näitlejaks. Kui kaua võttis sul aega, et hakata kirjutama ja lavastama?

Mu esimene professionaalne lavastajatöö leidis aset 2005. aastal. Nii et kolm aastat pärast kooli lõpetamist. Selleks oli Stephen Kingi „Misery”.

Põnevik?

Tegelikult on see väga naljakas lugu. Õudussugemetega, aga naljakas. Selles, kuidas naine kiusab seda romantikust romaaniakirjanikku, on väga palju huumorit.

Millised olid näitlejana sinu suuremad rollid?

Ma sain mängida tõeliselt suuri rolle, kui töötasin Vaasa teatris. Mängisin seal Juha Luukkoneni käe all Amadeust, Richard IIIIndat. Olin väga noor, kui neid asju teha sain, see oli väga õpetlik. Richard III, mida 27-aastaselt mängisin, ongi ilmselt mu kõige olulisem roll. Mis oli tore kokkusattumus, sest kui ma teatrikooli lõpetasin, siis pidin mängima Caligulat, veidi sarnase profiiliga türanni. Ja just see oli roll, kus leidis aset minu kui näitleja süünd. „Caligula” oli niisamuti meie teatrirühmituse süünd. Kõik asjaga seotud olnud inimesed olid väga entusiastlikud. Ning siis saime hiilgava arvustuse väga tuntud kriitikult, kes tegi üleskutse: „Ainult kaheksa etendust on järel, täidame need vaatajatega!”. See oli uskumatu... Inimesed tulid teatrisse ja väitsid, et nad on teatridirektori sugulased, te peate mind sisse laskma, ma pean seda nägema jne.

Sa mängisid A. Camus „Caligulas” peaosa?

Jah. See oli meil väga hästi õnnestunud diplomitöö. Kuna inimestel olid veel õppelaenu kaelas, siis me otsustasime, et ärme kohe oma teatrikompaniid loo, ootame veel paar aastat, saame enne jalad alla. Nii sattusingi ma Vaasasse ning sain seal mängida lisaks Amadeusele ja Richard III Indale ka näiteks peaosa Maria Jotuni „Huojuva talo” („Vappuv maja”) dramatiseeringus, mida nüüd ise lavastama hakkas – koduvägivallast, abikaasa psühholoogilisest terrorist. Algses näidendis käib see mehe kohta, aga ma pööran selle ümber, nii et vägivallatseja on naine.

Arvestades, et oled mänginud psühhopaatide ja diktaatoreid, oleks ka Macbeth ilmselt näitlejana sinu roll?

Mulle väga meeldiks teda mängida. Armastan selliseid mängulisi, sadistlikke tegelasi, kes suudavad oma sarmiga publiku ümber sõrme keerata, ühtaegu karismaatilised ja kuritegelikud. Ma arvan, et need ongi ühed kõige toredamad rollid, mida muidu sõbralikud inimesed mängida saavad.

Oled sa viimasel ajal veel üldse näitlejana üles astunud?

Ma ei ole laval mänginud alates 2012. aastast. Televisioonis küll. Mängisin viimati ühes sarjas, mis räägib mehest, keda naine hakkab süüdistama nen-

de laste seksuaalses ärakasutamises. See tüüp näib täiesti süütu, aga võib-olla seal taga ikka on midagi... Ta on justkui liiga hea oma laste vastu, musitab ja kallistab neid pidevalt jne. „Rakkaus ja laki” („Armastus ja seadus”) oli sarja nimi, koosneb kolmest filmist, mis kõik põhinesid tõestisündinud kohtulugudel. Meie osa tegeleski vanemate armastusega.

See on tavaline, et näitleja hakkab lavastama, aga kuidas sa kirjutama sattusid?

Tegelikult samuti Juha Luukkoneniga abiga. Mitte isegi teadlikult, aga – Juha kirjutas alati ise dramatiseeringuid. Kui ma hakkasin tegema „Miseryt”, siis mulle tundus ühtäkki, et peaksin selle samamoodi nagu tema enne läbi kirjutama. See on lavastamiseks hea alguspunkt, kuna oled siis tekstiga rohkem seotud ning saad lahti kõigest üleliigsest, saad ta ära puhastatud.

Kui lõime oma Siperia teatri, hakkasime endale ise rolle kirjutama. Esimese lavastuse jaoks igauks paar stseeni. Mäletan seda korda, kui seisin näitlejana lava taga, kuulasin pealt enda kirjutatud stseeni ja tajusin, kuidas publik reageeris. See tunne oli tohutul võimas.

Kuidas sa lavastamist üldse õppisid? Õeldakse ju, et seda on võimatu õpetada, küll aga võimalik õppida.

Ma olen olnud õnnega koos, selles mõttes, et mu

meelest parim viis õppida on lihtsalt teha teatrit koos endast paremate ja kogenumatega. Arvan, et see ongi olnud võtmetähtsusega, sest ma ei jõudnudki ju näitlejana teab mis kaua tegutseda. Mul pole seda kogemust, et oleksin kuus aastat repertuaariteatris töötanud või midagi sellist, aga lühikese aja jooksul mul tõesti vedas lavastajatega, kes usaldasid mulle suuri rolle. See on olnud olulisim õpetus.

Mu kirjutamisstiili on vast enim mõjutanud Tuomas Timonen. Mängisin kunagi ühes tema lavastuses. Ta on kaasaegne ja väga huvitav autor, täiesti pöörane kuju. Väga musta huumorimeelega andekas mees, keda on kirjanikuna vähe tunnustatud. Intelligentne teatrilooja, kes õpetab ka teatrikoolis.

Samuti olen kohanud õigeid teatrijuhte, kes on mind mingil põhjusel usaldanud. Olen saanud küllaldaselt võimalusi ennast tõestada. Tiitiga koostöö on olnud väga hariv, temalt olen õppinud kõike, mis puutub valgus- ja üldse kujundusse. Nüüdseks oleme koos töötanud juba viis aastat. Meie esimene ühine töö pärineb tegelikult ajast, kui ma mängisin ühes muusikalis. Nimelt on mul üks saladus, mida Linnateatri näitlejad veel ei tea – ma laulan.

Kui veel saladusi avaldada, siis mu esimene roll professionaalses teatris oli Peeter Paan Tampere Työväenteatteris. Kusjuures, Tiiti tegi ka seal valguskujundust, see oli 2003. aastal. Nagu paljude tolle-aegsete lavastusprotsesside puhul, meeldis mulle

„Peeter Paani” lavastaja inimesena, aga ta ei meeldinud mulle lavastajana. Kõige esimeses stseenis, kui Peeter Paan tuleb oma varju otsima ja käitub Wendyga väga halvasti, ütles see lavastaja mulle, et ära ole nii õel, lihtsalt naerata – nagu me teeks mingit Disney lavastust. Ma seletasin talle, et muidugi ei käitu ma Wendyga halvasti, aga... sellest ju stseen põhimõtteliselt räägibki, Paan kiusab tüdrukut, seab järjepidevalt kahtluse alla tema mõtteid ja arvamusi, torgib teda. Ühesõnaga, ma võin küll naerata, aga mul peab olema ka mingi asi, mida see naeratus peidab. Teisalt, halbadelt lavastajatelt võib palju õppida. Arvan, et mingis faasis olin ma ilmselt näitlejana väga tüütu. Siis sain aru, et ära seleta, tee parem ise... Praegu meeldib mulle väga näitlejana töötada, sest mul ei ole seda dilemmat, et äkki võiksin ise paremini lavastada, pigem aitan lavastajat, pakun asju välja. Näen tihti selliseid näitlejaid, kes muudkui küsivad ja jonnivad proovis – see ongi mu meelest nagu väike lavastajake nende ees, kes ei saa välja. Mäletan juhtumit meie oma Siperia teatris, kui olin lava taga ja kuulasin stseeni. Kuna see oli meie üks esimesi töid, siis olime tohutu pinges all. Tulin lavale ja ütlesin lavastajale, et minu arust on see stseen liiga pikk, liiga suurte pausidega. Tema protesteeris, et kuidas sa võid seda teada, sa isegi ei vaadanud seda stseeni. Mina jälle vastu, et kuidas sina sellest aru ei saa, kuigi sa vaatasid seda stseeni... Sellisel juhul tekibki paratamatult küsimus, kas tahad olla näitleja taolistes lavastuses või teed ise.

Kas Siperia oli ka see koht, kus istusid ise juhatuses ja kogesid seda koosolekute võlu, mida näeme su „Macbethis“?

Väga sügav noogutus. Kõige tüütum on see vaikus, inimeste vaikus, kes ei avalda ühegi asja suhtes entusiasmi, sest neil on mingi oma asi ajada, samas julgemata seda välja öelda. See on kõige frustrreerivam olukord. „Okei, järgmises lavastuses sa tahaksid olla väga dramaatiline ja tahaksid nutta ja muud sellist teha, aga sa ei oska ise midagi sellist kirjutada...” Siis püütakse passiivselt olukorda kontrollida ja suunata: „Minu meelest see ei ole hea idee!” jne.

Kui mitu lavastust sa aastas teed?

Kaks. Kui tahad Soomes lavastajana ära elada, siis peaksid tegema kaks ja pool. Põhimõtteliselt tähendab see seda, et aasta jooksul peaksid lavastama kahte tükki ja planeerima kolmandat. Seda on tegelikult liiga palju. Sellepärast mulle meeldib lastelavastusi teha – see on hea viis, kuidas natuke tõsisematest asjadest puhata, sest lastele saad pakuda häid asju ka lihtsalt võttes ette ja tõlgendades klassikuid. Mulle tõeliselt meeldis „Džungliraamatu” lavastamine näiteks. Suurepärane raamat! Samas jääb tegemisse kergus ja lastelavastused ei pea olema nii pikad. Ja makstakse sama palju! Nii et see on hea viis lavastajana võtta väikegi paus, samal ajal midagi tehes, mis on tõeliselt tähtis.

Kas sa üllatusid, kui said kutse Linnateatrisse lavastama?

Mõtlesime just mõni päev tagasi lavakunstnik Karmoga Texases istudes kõiksugustele veidratele kokkusattumustele, mis meie elusid ja karjääre nii palju mõjutavad. Näiteks lavastusega „Kuningannamängud”. Selle esietendus oli aprillis, kõige halvemal ajal. Telakka teatril polnud suures plaanis vahet, kas me mängime sügisel edasi või mitte. Aga meil oli üks produtsent, kes oli resultaadiga väga rahul ja võib-olla ka oma tööga ja võib-olla oli lihtsalt kevadine aeg... Ühesõnaga, ta ütles, et on üks Mehhiko festivaliskaut, kes võiks tulla etendust vaatama, kui me koostaks tema jaoks hispaaniakeelse sünopsise. Kuna ta oli nii entusiastlikult meelestatud, siis ütlesin, et olgu, teeme ära. Tegimegi, ja lõpuks põhimõtteliselt sundisime seda mehhiklast lavastust vaatama tulema, sest kui sünopsis oli juba valmis, selgus, et ta on Helsingis ja ei tea, kas ta ikka jõuab tulla – me ütlesime siis, et võtame su auto peale. Vedasime ta kohale ja tal- le kohutavalt meeldis ja otsustas kutsuda lavastuse Mehhikosse festivalile. Selle tagajärjel saime lavastusega omakorda – kuna keegi ei ole ju prohvet omal maal – palju tähelepanu, kuna seda ei juhtu iga päev, et üks Soome teatrilavastus sõidab Mehhikosse. Nii tekkis meil sügisesse veel etendusi ja hiljem saime osaleda ka Stage festivalil...

Kuhu mina sattusin seda juhuslikult vaatama, olles äsja samuti pooljuhuslikult vastu võtnud pakkumise otsida Talveöö Unenäo festivalile lavastusi...

Kui poleks olnud seda Mehhikos käiku, poleks olnud etendusi sügisel, poleks olnud Stage festivali, poleks olnud Talveöö Unenäo festivali ja me ei istuks praegu siin lauas. Seda kutsutakse vist liblikaefektiks... Mu meelest on see ühtlasi hea asi, mida öelda teatriüliõpilastele: sa peaksid alati püüdma oma lavastuste eest seista. Mitte tingimata veri ninast väljas, aga kas või nii naljaga pooleks.

Mis sulle eesti näitlejate puhul silma on jäänud?

Vähemasti Linnateatris on inimesed minu kogemusel väga töökad ja suudavad luua mõnusa koosolemise atmosfääri. Nii suure truppi puhul nagu „Macbeth” on imelik, et ma ei ole tajunud mingeid sisemisi hõõrumisi, töömoraal on kõrge. Eriti väiksemate osatäitmiste puhul on näitlejad väga loovad – tean hästi, kui raske on hoida ennast pidevalt toonuses, kui ootad oma järjekorda. Mis tundub üldse olevat proovikultuuri osa Eestis – kuna analüüsi-periood on reeglina väga pikk, siis näitlejad on harjunud laval rohkem ja kiiremini välja pakkuma. See on lavastajale väga mõnus, vabastav, annab võimaluse keskenduda suurele pildile.

Eesti ja Soome näitlejate mängus ma väga vahet

ei tähelda, aga proovikultuur tundub küll mõneti erinev. On näha, et teil on ka hästitoimiv teatrikool, kuna noored on heas vormis ja üldse näitlejad teevad heal meelel füüsiliselt keerulisemaid asju. Soomes tuleb näitlejalt ettevaatlikult küsida, kas sa oled ikka selleks liikumiseks valmis, aga siin proovitakse kohe ilma küsimata, ja näitlejatele meeldib katsetada. Soomes muretsetakse rohkem turvalisuse pärast, siin saab kiiremini asja kallale.

Kuidas sulle Soome teater praegu seestpoolt vaadates tundub? Kelle tegemisi jälgid? Kes on need küpsed meistrid, keda vaatama soovitaksid minna?

Ma nautisin väga Jouko Turkka töid, aga ise teen muidugi väga teistsugust teatrit. Mõnel lavastajal on oskus teisi inspireerida ja minu jaoks oli väga innustav näiteks töötada koos Kari Heiskasega. Tema stiil on kogu aeg improviseerida ja ta kasutab väga laia pintslit, ei tule proovi väga ettevalmistatuna, aga tal on suur usk oma meetodisse ja see kannustab teisi ka. Siis Kalle Holmberg, kes suri eelmisel aastal – tema puhul oli lahe, kui füüsiline ta proovides oli ning kui avatud ta oli oma lavastusprotsessi osas. Kui tal tekkis mõni probleem, siis ta ütles selle alati kohe ausalt välja. Mulle tundub, et see on hea lavastaja võtmeomadus: olla avatud ja samas adekvaatse enesetajuga. Lea Klemola tööd mulle meeldivad, elavatest rääkides, ja naudin Lauri Maijala stiili – tal on super huumorimeel, nagu ka

Klemolal. Mõlemad võivad olla väga tõsised, aga samal ajal pörgulikult naljakad. Viisidel, mida on vahel isegi raske kirjeldada. Üllatuselement on teatris ülitähtis. Näitlejatest ma kedagi otseselt ei jälgi. Mul on hea meel alati, kui mõni vähekasutatud näitleja saab võimaluse. Usun nimelt, et näitlemine on oma põhilises väga lihtne, ent mõned inimesed ei saa erinevatel põhjustel piisavalt võimalust – on alati valedes rollides ja nende jaoks valede lavastajatega. Mu jaoks on olulisem näha pigem toimivat ansamblit kui ühte näitlejat. Hea näitleja üllatab vähem kui hea ansambel.

Kuidas sul see piiri tajumine käib, mis on teatris avangard ja mis on kliše?

Ma üritan sellele mitte mõelda, aga arvan, et kujutan lavastusi tehes vaimusilmas ette oma publikut ja proovin siis neid igal võimalikul viisil üllatada. Muidugi pean selleks valima võtted, mida nad suudavad jälgida, ja selleks, et publikut jahmatada, on kõigepealt vaja panna nad end usaldama. Eriti väiksemates teatrites nagu Tampere pead olema väga teadlik sellest, et mõni vaataja ei pruugigi Romeo ja Julia lugu teada. See on paras väljakutse, hoida luues kogu aeg silme ees seda, kuidas lugu võib mõjuda erinevale vaatajale.

Meil oma teatris juhtus paar korda seda, et vaatajad andsid märku: ärge minge sinna suunda, tehke nii nagu vanasti. Samas, me ei püüdnud kuidagi taht-

likult keerulised või kunstipärased olla. Tõsiasi on see, et Soome vaatajat on üsna lihtne närvi ajada. Näiteks kolmeminutilise staatilise stseeniga, kohe tekib küsimus: mis see on? See pole ju teater! Vaatajad võivad olla väga kannatamatud. See on jälle natuke hoiaku küsimus, et kui tuled vaatama sellist teatrit, siis peaksidki võtma rahulikult aega ja laskma tekkida distantstil enda ja lava vahel – mõistma, et asjad juhtuvad nendega seal, mitte sinu sees.

Ma sihin oma töödes tihti suuremate reaktsioonide tekitamisele, sest suured reaktsioonid on füüsilist laadi. Kui saad publiku füüsiliselt reageerima, naerma, jahmuma, kurvastama, on sul suurem võimalus nende usaldus võita ja seejärel saad neid ka natuke torkida. Inimese vastuvõtuvõime on suurem pärast seda, kui on midagi füüsiliselt läbi elatud.

Tiiti Hynninen

Tiiti Hynninen (s 1979) on tunnustatud Soome valgus- ja videokunstnik, kes on samuti teinud teatris lavakujundusi ning väljaspool teatrit arhitektuurilisi ja kujutava kunsti alaseid valguskujundusi, muuhulgas Kiasmas, Soome Lennundusmuuseumis ja Soome Raudteemuuseumis. Ta on loonud ka valguskujundusi kontsertidele ning kujundanud teatritele valgustussüsteeme. Tiitil on magistrikraad Helsingi Teatterikorkeakoulust ning ta on pidanud loenguid kolmes Soome ülikoolis 3D-moddelleerimise teemal. Ta on alates 2012. aastast Soome Valgus-, Video- ja Helikunstnike Liidu juhatuse liige. 2015. aastal nomineeriti ta SÄDE-auhinnale, mis antakse välja igal aastal kolmes kategoorias (video, valgus ja heli), „Romeo ja Julia” videokujunduse eest.

Antti Mikkolaga on Tiiti koos töötamas juba viienda lavastuse juures, olles olnud nii valgus-, videokui ka lavakujundaja rollides. Oma esimese töö tegi ta teatris juba 13-aastaselt. Tiiti on perfektsionist, kelle sõnul on vahe hea ja väga hea valguspildi vahel (ka video on valgus!) enamasti silmale märkamatu, küll aga füüsiliselt aistitav.

Karmo Mende

Karmo Mende (s 1971) on Soome-Eesti, või kronoloogilises mõttes oleks õigem öelda Eesti-Soome lava- ja kostüümikunstnik, kes on töötanud ka televisioonis. Hetkel on ta Jyväskylä teatri peakunstnik ning Soome lava- ja kostüümikunstnike liidu juhatuse esimees. Karmo on lõpetanud Tartu Kunstikooli ja Eesti Kunstiakadeemia, tema esimene teatrikujundus pärineb aastast 1991. Eestis on ta teinud lavakujundusi NUKU Teatris, Von Krahli Teatris, VAT Teatris, Rakvere Teatris, teatris Varius, Vanemuises ning Eesti Draamateatris. Soomes on ta lisaks Jyväskyläle töötanud ka Seinäjoe Kaupunkinteatris, Tampereen Työväenteatris, Vaasa Kaupunkinteatris ning ka Kansallisteatris, kus lõi 2013. aastal kujunduse Sofi Oksaneni dramatiseeringule „Kui tuvid kadusid...”. Lisaks teatrile on Karmo loonud kujundusi ooperitele, kontsertidele, gaaladele, filmidele.

„Macbeth” on Karmo esimene koostöö Antti Mikkolaga ning tema esimene töö Tallinna Linna-teatris, panustades siin nii lava- kui kostüümikunstnikuna. Koostöö lavastajaga on jätkunud ka hiljem: Karmo on ka Antti Mikkola lavastuse ”Avustettu itserakkaus” kunstnik Tampereen Työväenteatris.

Rasmus Ermel

Rasmus Ermel (s 2005) on teatrihuviline noormees, kelle lemmikõppeaineks koolis on inglise keel.

Kristian Mustonen

Kristian Mustonen (s 2007) on teatrihuviline noormees, kelle lemmikõppeaineteks koolis on kunstiõpetus ja inglise keel.

Töörühm

Lavastusjuht Mart Saar

Etendusteenistuse juht Kristi Pumbo

Dekoratsioonid Tiit Villemsoo, Airi Look, Rene Vernik, Grete Saluste, Gert Lombiots

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome, Airiin Saar, Tiina Uiho, Jaana Leib

Heli Haar Tammik, Arbo Maran, Indrek Tiisel, Lauri Urb, Nikita Šiškov

Valgus Neeme Jõe, Teet Orupõld, Talis Toit, Sten Ojaperv, Margus Sepman

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm, Margus Mänd, Liisa Tetsmann

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa, Annifrid Muda, Marika Paesalu, Heldi Aun-Trepp

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel, Õnne Meronen, Maris Mihašova

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand, Tarvo Elblaus, Jarko Rahnel, Joonas Eskla, Ilmar Aru, Rein Jurna, Ando Tammsaar

Lavastuse LED valguslahendus: Superhands OÜ
Täname: Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapital, Henn Veermäe, Helle Merisalu, Virko Kuusk, Black Box Studio OÜ, Timmet Metall OÜ, Avolux OÜ, Uuskasutuskeskus

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas

Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT,
Advokaadibüroo TurnStone, Collistar,
Dr. Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrükk,
e-toidupood FOODMOOD, Medicum,
Meedius Eesti, MyFitness, Pariisi Vesi,
Pro Beauté, Ühisteenused

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti,
Greenfield, Marmiton, Reval Kondiiter

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks on toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada teatri loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo Linnateatri Fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347 SWEDBANK

Selgitus: Annetus Leida Rammo Linnateatri fondi